

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового  
інституту міжнародних відносин  
ім. Б.Д.Гаврилишина

Людмила Гаврилюк-Сисен

«29» 08. 2025р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної  
роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

«29» 08. 2025р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни

«ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА В СУЧАСНОМУ  
СУСПІЛЬСТВІ»

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 052 Політологія

Освітньо-професійна програма: «Міжнародні та регіональні політичні комунікації»

Кафедра політології та філософії ім. С. Коновала

Форма навчання	Курс	Се- местр	Лекції	Практ.	ІРС	Тре- нінг	СРС	Ра- зом	Екзамен, залік
Денна	3	5	32	14	3	6	95	150	Залік

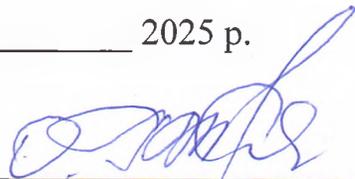
Тернопіль – ЗУНУ  
2025

Робоча програма складена к.е.н., ст. викл. Марчишин Н.Я.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри кафедри міжнародного туризму і готельного бізнесу

Протокол № \_\_ від \_\_\_\_\_ 2025 р.

Завідувач кафедри



Оксана ГУГУЛ

Гарант ОП



Володимир ТОМАХІВ

# 1. СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ»

## 1.1. Опис дисципліни «Поведінкова економіка в сучасному суспільстві»

Дисципліна – «Поведінкова економіка в сучасному суспільстві»	Галузь знань, спеціальність, освітньо- професійна програма, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Вибіркова дисципліна Мова навчання: Українська
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність 052 Політологія	Рік підготовки – 3 Семестр: 5
Кількість змістових модулів – 3	Освітньо-професійна програма «Міжнародні та регіональні політичні комунікації»	Лекції - 32 год. Практичні – 14 год.
Загальна кількість годин –150 год.	ступінь вищої освіти:  бакалавр	Самостійна робота: – 95 год; Тренінг – 6 год
		Вид підсумкового контролю – залік.

## **2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «Поведінкова економіка в сучасному суспільстві»**

**2.1.** Програма та тематичний план дисципліни **«ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ»** орієнтовані на глибоке розуміння студентами основ поведінкової економіки, її методів дослідження та впливу на соціально-економічні процеси в сучасному світі. Дисципліна спрямована на вивчення психологічних, соціальних та культурних чинників, які впливають на економічну поведінку індивідів і груп у різних сферах суспільного життя. Особлива увага приділяється аналізу поведінкових аспектів у бізнесі, політиці, міжнародних відносинах та сучасних соціальних викликах.

Цей курс формує цілісний світогляд студентів щодо взаємодії людини та економіки, а також навчає практичним навичкам аналізу економічної інформації з урахуванням когнітивних викривлень і поведінкових факторів.

Вивчення дисципліни передбачає систематичне опрацювання сучасної наукової літератури, активну участь у лекціях і практичних заняттях, а також самостійну роботу над тематичними дослідженнями.

**2.2.** В результаті вивчення дисципліни **«ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ»** студенти мають:

- засвоїти основні поняття поведінкової економіки, її ключові теоретичні засади та методологію;
- розібратись у механізмах прийняття економічних рішень, враховуючи вплив когнітивних, емоційних і соціальних факторів;
- набути навички аналізу інформації, виявлення та корекції поведінкових викривлень у бізнес-процесах і соціальних явищах;
- оволодіти методами збору, обробки та інтерпретації даних у рамках міждисциплінарних досліджень;
- розвинути вміння критично оцінювати сучасні проблеми розвитку суспільства через призму поведінкової економіки;
- сформулювати здатність застосовувати отримані знання для підвищення ефективності управлінських і соціальних стратегій.

Мета дисципліни – підготувати фахівців, здатних інтегрувати поведінкові підходи в аналіз і вирішення актуальних економічних і соціальних проблем сучасного світу.

### **2.3. Завдання лекційних занять:**

Мета проведення лекцій полягає в ознайомленні студентів з основами поведінкової економіки, її ключовими поняттями, методами та підходами до аналізу поведінкових аспектів економічної діяльності та соціальних процесів у сучасному суспільстві. Лекції мають надати ґрунтовні теоретичні знання, що допоможуть сформуванню цілісного уявлення про роль психологічних, когнітивних і соціальних факторів у прийнятті економічних рішень на різних рівнях.

В процесі проведення лекцій студентам необхідно систематично викласти основні питання дисципліни відповідно до програми та робочого плану, приділяючи особливу увагу міждисциплінарному підходу та впливу поведінкових чинників на сучасне суспільство і економіку.

### **2.4. Завдання проведення практичних занять**

Мета проведення практичних занять полягає у формуванні у студентів практичних навичок та умінь застосовувати методи поведінкового аналізу для дослідження економічних і соціальних явищ. Студенти повинні навчитися ідентифікувати когнітивні викривлення, оцінювати їхній вплив на прийняття рішень, а також застосовувати загальнонаукові та спеціалізовані методи для аналізу поведінкових моделей в різних контекстах сучасного суспільства.

Практичні заняття спрямовані на розвиток здатності обґрунтовувати проблематику досліджень, формулювати гіпотези, збирати та аналізувати емпіричні дані, а також розробляти рекомендації на основі поведінкових підходів.

### **3. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ»**

#### **Тема 1. Поведінкова економіка як напрям сучасної економічної і політичної науки.**

Поведінкова економіка: між психологією, політикою і владою. Вступ до поведінкової економіки у політичному контексті. Відхилення від раціональності в політичному прийнятті рішень. Політичні упередження.

#### **Тема 2. Когнітивна основа влади.**

Мислення політиків під тиском: обмежена раціональність та інтуїція. Вибірчі рішення і когнітивні викривлення. Інструменти для покращення політичної поведінки громадян. Приклади популізму, маніпуляцій та навіювань. Наративи в політиці. Масова політична поведінка. Соціальні норми, конформізм.

#### **Тема 3. Поведінкова публічна політика.**

«Підштовхування» в політиці. Інструменти для покращення політичної поведінки громадян. Етика поведінкового втручання. Довіра до інституцій і влади. Як уряди можуть стимулювати довіру через мікроінтервенції. Дослідження країн з високим та низьким рівнем інституційної довіри.

#### **Тема 4. Соціальні норми, груповий вплив та конформізм у політичному контексті.**

Соціальні норми, емоції та ідентичність у прийнятті рішень. Динаміка колективної поведінки. Кейс: COVID-19 та соціальні норми.

#### **Тема 5. Теорія перспектив і сприйняття інформації.**

Теорія перспектив (Prospect Theory): основні положення. Контекстне сприйняття інформації та ефект фреймінгу. Емпіричні приклади і кейси. Порівняння з класичною економічною моделлю.

#### **Тема 6. Поведінкова економіка виборчої поведінки.**

Економічна та поведінкова теорії вибору виборця. Когнітивні викривлення у виборчому процесі. Роль емоцій у формуванні політичних рішень. Ідентичність та групова належність. Соціальні норми і виборча поведінка. Маніпуляції та поведінковий дизайн у виборчих кампаніях. Інформаційні та фейкові новини. Зростання впливу праворадикальних партій у ЄС: причини та наслідки.

### **Тема 7. Фінансова поведінка.**

Когнітивні упередження в інвестиціях, криптовалюти. Фінансова поведінка молоді. "Animal Spirits" в економіці.

### **Тема 8. Поведінкові інтервенції в публічному управлінні.**

Суть та концепція поведінкових інтервенцій. Типи поведінкових інтервенцій у державній політиці. Поведінкові інтервенції в галузі охорони здоров'я, освіти, екології. Роль публічного сектора у використанні поведінкових стратегій. Поведінкові інтервенції в політиці соціального забезпечення. Механізми оцінки ефективності поведінкових інтервенцій.

### **Тема 9. Український контекст застосування поведінкової економіки**

Постпандемічна і воєнна поведінка. Довіра, справедливість і кооперація в суспільних інститутах. Фінальна дискусія та кейс-аналіз. Політична поведінка в умовах кризи, війни та дезінформації.

**4.1. СТРУКТУРА КРЕДИТУ ДИСЦИПЛІНИ  
«ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ»**

Тема	Кількість годин, відведених на:				
	лекції	практичні заняття	ІРС	Тренінг	Самостійну роботу
1	2	3	4	5	6
<b>Модуль 1. Поведінкова економіка у суспільно-політичному контексті (5 семестр)</b>					
Тема 1. Поведінкова економіка як напрям сучасної економічної і політичної науки	4	2	1	2	15
Тема 2. Когнітивна основа влади	4	2			10
Тема 3. Поведінкова публічна політика	4	2			10
Тема 4. Соціальні норми, груповий вплив та конформізм у політичному контексті	4	2			10
<b>Модуль 2. Прикладні аспекти поведінкової економіки в політичному процесі (5 семестр)</b>					
Тема 5. Теорія перспектив і сприйняття інформації	2	1	1	2	10
Тема 6. Поведінкова економіка виборчої поведінки	2	2			10
Тема 7. Фінансова поведінка	4	1			10
<b>Модуль 3. Поведінкова економіка в системі публічного управління</b>					
Тема 8. Поведінкові інтервенції в публічному управлінні	4	1	1	2	10
Тема 9. Український контекст застосування поведінкової економіки	4	1			10
Разом	32	14	3	6	95

## 5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

### ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ КОНТЕКСТІ

#### **Тема 1. Поведінкова економіка як напрям сучасної економічної і політичної науки**

**Мета:** ознайомити студентів із поняттям і сутністю поведінкової економіки, її витоками, розвитком, відмінностями від неокласичної економіки, а також з її застосуванням у публічній політиці.

#### **План практичного заняття:**

1. Обговорення витоків і розвитку поведінкової економіки.
2. Порівняльний аналіз поведінкової та неокласичної економіки.
3. Роль когнітивної психології у формуванні поведінкових моделей.
4. Експериментальні дослідження як методологія поведінкової науки.
5. Застосування поведінкових підходів у формуванні державної політики.
6. Концепція "підштовхування" (nudge) та її використання в публічному управлінні.
7. Приклади успішних поведінкових інтервенцій у різних країнах.
8. Взаємозв'язок поведінкової економіки з політологією, соціологією та етикою.

#### **Література:**

1. Marchyshyn, Nazar. "The Role of Behavioral Economics in the System of Economic Sciences". *Herald of Economics*, no. 3, Nov. 2023, pp. 182-97, <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.182>.
2. Samson, A. (Ed.). (2020). *The Behavioral Economics Guide 2020*. <https://www.behavioraleconomics.com>
3. Wang, J. (2021). The origin of behavioral economics and its influence on marketers and consumers. *Michigan Journal of Economics*, 2021. <https://sites.lsa.umich.edu/mje/2021/05/14/the-origin-of-behavioral-economics-and-its-influence-on-marketers-and-consumers/>

4. Korzeniowska, D. (2020). Going beyond cognitive approach to behavioral stream in economic sciences: Behavioristic and evolutionary perspectives. *Journal of Economics and Management Issues*, 16(2), 1-15.  
<https://jemi.edu.pl/vol-16-issue-2-2020/going-beyond-cognitive-approach-to-behavioral-stream-in-economic-sciences-behavioristic-and-evolutionary-perspectives>
5. Schmidt, A. T. (2020). The ethics of nudging: An overview. *Compass Hub*.  
<https://compass.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/phc3.12658>

**Тема 2. Економічна поведінка індивіда: від *homo economicus*  
до реального вибору**

**Мета:** Дослідити еволюцію уявлень про раціонального індивіда, вплив емоцій, інтуїції та соціальних факторів на економічні рішення.

**План практичного заняття:**

1. Обговорення еволюції уявлень про раціонального індивіда.
2. Міні-презентація студентів: когнітивні викривлення та їх вплив на економічне мислення.
3. Дискусія: роль емоцій та інтуїції у прийнятті економічних рішень.
4. Кейс-аналіз: приклади реальних економічних рішень, що суперечать класичним моделям.

**Література:**

1. Марчишин, Н. (2023). Роль поведінкової економіки в системі економічних наук. *Вісник Економіки*, 3, 182–197. [doi: 10.35774/visnyk2023.03.182](https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.182)
2. Марчишин, Назар. "Емпіричні дослідження у поведінковій економіці." *Світ фінансів* 4 (77) (2023): 121-128.  
<http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1655>.
3. Янковець, Т. (2024). ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА: ПОВЕДІНКОВІ ЕФЕКТИ У МАРКЕТИНГУ ТА БРЕНДИНГУ. *Bulletin of Sumy National Agrarian University*, (4 (100), 13-18. <https://doi.org/10.32782/bsnau.2024.4.3>

4. Талер Р. Поведінкова економіка. Чому люди діють ірраціонально і як отримати з цього вигоду / пер. з англ. 3-тє вид. Київ: «Наш формат», 2022. 464 с.
5. Повод, Т.М, Адвокатова, Н.О. Поведінкова економіка: сутність та концептуалізація поняття. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2020. Випуск 2. С. 213–221. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/68/66>

### **Тема 3. Соціальні норми, груповий вплив та конформізм у політичному контексті**

**Мета:** Розкрити механізми соціальних норм, групового впливу і конформізму, їх вплив на політичні рішення, виборчу поведінку, цифрове підсилення групового впливу та поляризацію.

#### **План практичного заняття:**

1. Обговорення поняття «соціальні норми» та механізмів їх функціонування.
2. Міні-презентація студентів: конформізм як адаптивна стратегія у політичному середовищі.
3. Дискусія: як соціальні мережі та цифрові технології підсилюють груповий вплив.
4. Кейс-аналіз: груповий вплив у виборчих кампаніях чи протестних рухах — приклади.

#### **Література:**

1. Марчишин, Н. (2023). Роль поведінкової економіки в системі економічних наук. Вісник Економіки, 3, 182–197. [doi: 10.35774/visnyk2023.03.182](https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.182)
2. Balafoutas, Loukas, et al. "Social norms: Enforcement, breakdown & polarization." European Economic Review 170 (2024) <https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2024.104885>

3. Andrighetto, Giulia, et al. "Social norm change: drivers and consequences." *Philosophical Transactions of the Royal Society B* 379.1897 (2024): 20230023. <https://doi.org/10.1098/rstb.2023.0023>
4. Sanchayan Banerjee, Peter John, Behavioral public policy: past, present, & future, *Policy and Society*, 2025. <https://doi.org/10.1093/polsoc/puaf012>

#### **Тема 4. Поведінкова економіка виборчої поведінки**

**Мета:** Ознайомити з когнітивними та емоційними факторами у політичному виборі, евристичними голосування, технологіями маніпуляції, впливом дезінформації й персоналізації.

#### **План практичного заняття:**

1. Обговорення: евристичні голосування — впізнаваність, простота вибору, ефект порядку.
2. Міні-презентація: технології мікротаргетингу та персоналізованих повідомлень у виборчих кампаніях.
3. Дискусія: як дезінформація та інформаційний шум впливають на поведінкове сприйняття виборця.
4. Кейс-аналіз: приклади поведінкових стратегій у виборчих кампаніях України і світу.

#### **Література:**

1. Марчишин, Н. (2023). Роль поведінкової економіки в системі економічних наук. *Вісник Економіки*, 3, 182–197. [doi: 10.35774/visnyk2023.03.182](https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.182)
2. Eriksson, Lina. 2015. Social Norms Theory and Development Economics. Policy Research Working Paper; No. 7450. World Bank. <http://hdl.handle.net/10986/22863>
3. Hertwig R, Michie S, West R, Reicher S. Moving from nudging to boosting: empowering behaviour change to address global challenges. *Behavioural Public Policy*. 2025;9(4):874-885. doi:10.1017/bpp.2025.9

4. S. Mertens, M. Herberz, U.J.J. Hahnel, & T. Brosch, The effectiveness of nudging: A meta-analysis of choice architecture interventions across behavioral domains, Proc. Natl. Acad. Sci. U.S.A. 119 (1) e2107346118 <https://doi.org/10.1073/pnas.2107346118> (2022).

## **ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПОВЕДІНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ В ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ**

### **Тема 5. Поведінкові інтервенції в публічному управлінні.**

**Мета:** Ознайомити з концепцією «підштовхування» (nudge) і архітектурою вибору в публічному секторі, з прикладами в адмініструванні, охороні здоров'я, екології, а також з етичними викликами адаптації в українському контексті.

#### **План практичного заняття:**

1. Обговорення поняття «nudge» і архітектури вибору.
2. Міні-презентація: приклади nudge-стратегій у Великій Британії, США, Нідерландах.
3. Дискусія: етика та критика поведінкових інтервенцій.
4. Кейс-аналіз: виклики адаптації nudge-інструментів в Україні.

#### **Література:**

1. Марчишин, Н. Я. (2024). Соціальні аспекти в економічній поведінці користувачів інформації. Економіка, управління та адміністрування, (3(109), 3–8). [https://doi.org/10.26642/ema-2024-3\(109\)-3-8](https://doi.org/10.26642/ema-2024-3(109)-3-8).
2. Ewert, B. (2019). Moving beyond the obsession with nudging individual behaviour: Towards a broader understanding of Behavioural Public Policy. Public Policy and Administration, 35(3), 337-360. <https://doi.org/10.1177/0952076719889090>
3. Semaniuk, Vita, and Nazar Marchyshyn. "The Impact of Behavioural Economics Concepts on Accounting Science." Accounting & Finance/Oblik i Finansi 107.1 (2025). doi: 10.33146/2307-9878-2025-1(107)-5-14

4. Marchyshyn, Nazar. "Anomalies in the Economic Behavior of Information Users". *Herald of Economics*, no. 3, Nov. 2024, pp. 129-38, <https://doi.org/10.35774/visnyk2024.03.129>.

### ***Тема 6. Український контекст застосування поведінкової економіки.***

**Мета:** Дослідити специфіку економічної поведінки українського споживача та виборця, культурні чинники, недовіру до інституцій, поведінкові виклики кризи/війни, локальні ініціативи з nudge-інструментами та потенціал розвитку досліджень.

### **План практичного заняття:**

1. Обговорення: економічна поведінка українського споживача та виборця.
2. Міні-презентація: локальні ініціативи з nudge-інструментами в Україні.
3. Дискусія: вплив війни, кризи, емоційного виснаження на поведінку.
4. Кейс-аналіз: сценарії поведінкових реформ у поствоєнній відбудові.

### **Література:**

1. Марчишин, Назар. "Аномалії в економічній поведінці користувачів інформації." (2024). <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/53600>
2. Semaniuk, Vita, and Nazar Marchyshyn. "The Impact of Behavioural Economics Concepts on Accounting Science." *Accounting & Finance/Oblik i Finansii* 107.1 (2025). doi: 10.33146/2307-9878-2025-1(107)-5-14
3. Повод, Т., & Адвокатова, Н. (2020). ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА: СУТНІСТЬ ТА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТТЯ. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (2), 213-221. вилучено із <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/68>.
4. Гудзь, Марина. "Поведінкова економіка в умовах війни: вплив емоцій на економічні рішення громадян." *Економіка та суспільство* 50 (2023). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-27>

5. Гончарук-Чолач, Т. В., Рудакевич, О. М., Рудакевич, М. І., Гнасевич, Н. В., Гурик, М. І., Томахів, В. Я., Резнік, А. С. (2021). Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації. Тернопіль, Університетська думка ЗУНУ.
6. Томахів В. Я. Невидимі війни чорного піару в глобальному політичному контексті / В. Я. Томахів, А. П. Приймич // Політикус : наук. журнал. – 2025. – № 2. – С. 172-176.

### ***Тема 7. Інформаційні війни, фейкові новини та поведінкові пастки.***

**Мета:** Показати, як когнітивні викривлення лежать в основі сприйняття дезінформації; як працює framing, алгоритмічні упередження, фільтруючі бульбашки; поведінкові реакції на кризовий контент; стратегія протидії.

#### **План практичного заняття:**

1. Обговорення: когнітивні викривлення, ефект повторення, емоційного зараження.
2. Міні-презентація: алгоритмічні упередження та фільтруючі бульбашки в соцмережах.
3. Дискусія: роль поведінкових стратегій інокуляції, критичного мислення, норм перевірки фактів.
4. Кейс-аналіз: поведінкові наслідки інформаційних війн — політичні та економічні.

#### **Література:**

1. Марчишин, Н. (2023). Роль поведінкової економіки в системі економічних наук. Вісник Економіки, 3, 182–197. [doi: 10.35774/visnyk2023.03.182](https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.182)
2. Баранов, В. В. (2024). Роль поведінкової економіки в розумінні прийняття економічних рішень. *Академічні візії*, (28). вилучено із <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/921>.

3. Базецька Г. І. Економічна поведінка в умовах невизначеності. Економічна теорія та право. 2021. № 4 (47). С. 53–68. doi: <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2021-47-4-53>
4. Victor, Vijay, Aparna M. Nair, and Daniel Francois Meyer. "Nudges and choice architecture in public policy: A bibliometric analysis." Journal of behavioral and experimental economics 104 (2023): 102020. <https://doi.org/10.1016/j.socsec.2023.102020>

## **ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

### **Тема 8. Економічна поведінка в умовах кризи та невизначеності**

**Мета:** Дослідити поведінкові сценарії під час дефіциту, паніки, загрози; роль Теорія перспектив, ефект втрат, фінансова поведінка домогосподарств і бізнесу, довіра до влади, роль наративів і мобілізації в кризових ситуаціях.

#### **План практичного заняття:**

1. Обговорення: поведінкові сценарії дефіциту, паніки, невизначеності.
2. Міні-презентація: застосування теорії перспектив у кризових рішеннях.
3. Дискусія: вплив колективного страху на ринки, споживання, інвестування.
4. Кейс-аналіз: приклади поведінкових реакцій на COVID-19, війну, інфляцію, санкції.

#### **Література:**

1. Ewert, B. (2019). Moving beyond the obsession with nudging individual behaviour: Towards a broader understanding of Behavioural Public Policy. Public Policy and Administration, 35(3), 337-360. <https://doi.org/10.1177/0952076719889090>
2. Марчишин, Н. (2023). Роль поведінкової економіки в системі економічних наук. Вісник Економіки, 3, 182–197. [doi: 10.35774/visnyk2023.03.182](https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.182)

3. S. Mertens, M. Herberz, U.J.J. Hahnel, & T. Brosch, The effectiveness of nudging: A meta-analysis of choice architecture interventions across behavioral domains, Proc. Natl. Acad. Sci. U.S.A. 119 (1) e2107346118, <https://doi.org/10.1073/pnas.2107346118>
4. Saraiva, Rute. "A Behavioural Economics Approach to the Covidian Crisis." Law and Economics of the Coronavirus Crisis. Cham: Springer International Publishing, 2022. 59-104.
5. Reicher, Stephen, and John Drury. "Pandemic fatigue? How adherence to covid-19 regulations has been misrepresented and why it matters." bmj 372 (2021). doi: <https://doi.org/10.1136/bmj.n137>

### **Тема 9. Поведінкові аспекти сталого розвитку та кліматичної політики.**

**Мета:** Аналіз поведінкових бар'єрів екологічно відповідальної поведінки; проблема «трагедії спільного ресурсу»; застосування nudge-підходів для стимулювання сталих практик; роль соціальних норм, емоційної залученості та персоналізованих меседжів; політична підтримка кліматичних реформ.

#### **План практичного заняття:**

1. Обговорення: поведінкові бар'єри у екологічній поведінці.
2. Міні-презентація: nudge-інструменти для енергозбереження, мобільності, споживання.
3. Дискусія: як соціальні норми, емоційна залученість, персоналізація змінюють поведінку.
4. Кейс-аналіз: приклади світового досвіду і застосування в українському контексті кліматичних реформ.

#### **Література:**

1. Semaniuk, Vita, and Nazar Marchyshyn. "The Impact of Behavioural Economics Concepts on Accounting Science." Accounting & Finance/Oblik i Finansi 107.1 (2025). doi: 10.33146/2307-9878-2025-1(107)-5-14

2. Kubera, Paulina. "Behavioural insights in corporate sustainability research: a review and future agenda." *Sustainability* 15.19 (2023): 14266. <https://doi.org/10.3390/su151914266>
3. Mahmoodi, Jasmin, Martin K. Patel, and Tobias Brosch. "Pay now, save later: Using insights from behavioural economics to commit consumers to environmental sustainability." *Journal of Environmental Psychology* 76 (2021): 101625. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2021.101625>
4. Grilli, Gianluca, and John Curtis. "Encouraging pro-environmental behaviours: A review of methods and approaches." *Renewable and Sustainable Energy Reviews* 135 (2021): 110039. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2020.110039>

## **6. Самостійної роботи студентів**

Самостійна робота є важливою складовою навчального процесу, що сприяє формуванню навичок самостійного мислення, критичного аналізу, систематизації знань і розвитку наукового підходу до вивчення сучасних процесів міжнародного розвитку. Вона забезпечує засвоєння основних положень навчальної програми, формує здатність до наукових узагальнень, професійних суджень і прийняття рішень у сфері глобальної взаємодії.

Метою виконання самостійної роботи є закріплення, поглиблення та узагальнення знань, отриманих студентами під час лекційних і практичних занять, розвиток уміння застосовувати теоретичні знання на практиці, формування дослідницьких компетентностей і навичок критичного аналізу глобальних тенденцій сучасності.

Самостійна робота студентів здійснюється на основі опрацювання навчальної, наукової та аналітичної літератури, документів міжнародних організацій, статистичних матеріалів і періодичних видань.

Самостійна робота включає виконання завдань двох блоків:

- Блок 1 – підготовка одного реферату з тем дисципліни (обсягом до 5 сторінок);
- Блок 2 – виконання одного проблемного завдання з дисципліни.

### **Блок 1. Самостійної роботи**

*Орієнтовний перелік тем для рефератів:*

1. Поведінкова економіка як сучасна парадигма дослідження рішень.
2. Внесок Д. Канемана та А. Тверські у формування поведінкової економіки.
3. Обмежена раціональність у процесі економічного вибору.
4. Економічні наслідки когнітивних викривлень у прийнятті рішень.
5. Соціальні норми та їх вплив на економічну поведінку.
6. Ефект “якоря” та його роль у фінансових рішеннях.
7. Поведінкові аспекти заощаджень та інвестування.
8. Мотиваційні чинники економічної активності людини.
9. Роль емоцій у формуванні економічних рішень.

- 10.Ефект володіння і феномен втрати у поведінковій економіці.
- 11.Нейроекономіка: міждисциплінарний підхід до вивчення рішень.
- 12.Поведінкова фінансова грамотність споживачів.
- 13.Інформаційна асиметрія як фактор поведінкових відхилень.
- 14.Психологія ризику в умовах невизначеності.
- 15.Соціальна взаємодія та довіра в економічних відносинах.
- 16.Ефект рамкування інформації та його використання у маркетингу.
- 17.Поведінкові аспекти управлінського контролю.
- 18.Викривлення мислення у процесі аудиту та контролю.
- 19.Роль етичних орієнтирів у поведінковій економіці.
- 20.Поведінкові детермінанти ухилення від сплати податків.
- 21.Економічна поведінка домогосподарств у період криз.
- 22.Поведінкові інструменти державного регулювання (“nudge”-політика).
- 23.Вплив цифровізації на поведінкові моделі економічних суб’єктів.
- 24.Ефект надмірної самовпевненості у прийнятті управлінських рішень.
- 25.Поведінкова економіка у сфері охорони здоров’я.
- 26.Гендерні аспекти економічної поведінки.
- 27.Культурні особливості прийняття економічних рішень.
- 28.Роль поведінкових інсайтів у системі корпоративного управління.
- 29.Поведінкова економіка праці: мотивація і продуктивність.
- 30.Вплив соціальних мереж на економічну поведінку споживачів.
- 31.Поведінкові механізми формування цін на ринку.
- 32.Довіра до фінансових інституцій як поведінковий чинник стабільності.
- 33.Поведінкова економіка в контексті сталого розвитку.
- 34.Етичні дилеми поведінкових експериментів в економіці.
  
35. Поведінковий аудит як новий напрям економічного контролю.

Оцінка за блок 1 самостійної роботи визначається як середнє арифметичне оцінок, отриманих за виконання завдань по темах 1-9.

## Блок 2 самостійної роботи

Для набуття умінь самостійного мислення, розвитку аналітичних і дослідницьких навичок студенти виконують проблемне завдання з дисципліни «Сучасні проблеми міжнародного розвитку», яке охоплює всі теми курсу. Завдання має на меті сформувати вміння застосовувати наукові підходи до аналізу складних процесів глобального розвитку, аргументовано висловлювати власну позицію та формулювати рекомендації щодо вирішення міжнародних проблем.

*Завдання для виконання проблемного дослідження (одне на вибір з запропонованого переліку):*

1. Проаналізуйте відмінності між раціональною та поведінковою моделями прийняття економічних рішень.
2. Дослідіть роль когнітивних викривлень у процесі економічного планування домогосподарств.
3. Поясніть, як емоції впливають на споживчу поведінку під час кризових явищ (війна, пандемія, інфляція).
4. Оцініть застосування nudge-інструментів у державній політиці: можливості та етичні межі.
5. Дослідіть, як соціальні норми та конформізм впливають на економічні рішення груп і колективів.
6. Проаналізуйте поведінкові чинники податкової дисципліни громадян.
7. Визначте роль довіри та репутації у прийнятті інвестиційних рішень.
8. Поясніть, як когнітивна втома та інформаційне перевантаження впливають на економічну поведінку.
9. Розкрийте сутність «ефекту володіння» та його наслідки для споживчих і фінансових рішень.
10. Проаналізуйте поведінкові причини неефективного використання енергоресурсів у побуті.
11. Дослідіть механізми впливу страху, ризику та надії на виборчу поведінку.
12. Поясніть, як архітектура вибору формує рішення споживачів у цифровому середовищі.

13. Розкрийте взаємозв'язок між поведінковими факторами та фінансовою грамотністю населення.
14. Проаналізуйте особливості прийняття міжчасових рішень: чому люди схильні до прокрастинації.
15. Визначте роль поведінкових механізмів у просуванні сталого розвитку (зелені звички, екоспоживання).
16. Дослідіть психологічні аспекти недовіри до уряду та вплив цього чинника на економічну стабільність.
17. Оцініть ефективність поведінкових інтервенцій у підвищенні вакцинації чи дотриманні карантинних норм.
18. Поясніть феномен інформаційних пасток і поведінкових реакцій на фейки в умовах війни.
19. Дослідіть поведінкові детермінанти благодійності та волонтерської активності українців.
20. Запропонуйте власну поведінкову модель економічного вибору в умовах ризику та невизначеності.

#### **Послідовність виконання проблемного завдання:**

1. Вибір конкретного завдання з орієнтовного переліку.
2. Формування теоретичної бази дослідження (підбір літератури, документів, аналітики).
3. Виклад основних наукових підходів до проблеми.
4. Проведення аналізу фактів, статистичних даних, позицій міжнародних організацій.
5. Формулювання власних висновків і пропозицій щодо вирішення проблеми.
6. Підготовка письмового звіту (презентації, аналітичної записки або доповіді).

### **Вимоги до оформлення проблемного завдання:**

- Обсяг роботи — 10–12 сторінок друкованого тексту, включаючи титульну сторінку, зміст, основний текст, список літератури та додатки (за потреби).
- Форматування тексту: шрифт — Times New Roman, розмір 14; міжрядковий інтервал — 1,5; поля — 2 см з усіх боків; абзацний відступ — 1,25 см.
- Структура роботи: титульна сторінка; зміст; вступ (1 сторінка, з обґрунтуванням актуальності проблеми); основна частина (8–10 сторінок, поділена на логічні розділи з теоретичним та аналітичним матеріалом); висновки (1–2 сторінки); список літератури (оформлений за ДСТУ 8302:2015); додатки (за потреби).
- Використання посилань на літературні джерела є обов'язковим. Посилання подаються у квадратних дужках із зазначенням номера джерела та сторінки (наприклад, [3, с. 57]).
- Недопустимим є використання неавторських текстів без належного цитування.

Форма представлення: письмова робота у вигляді аналітичного есе чи міні дослідження та коротка усна презентація (5–7 хвилин).

## 7. Тренінг з дисципліни

Тренінг є ретельно спланованим процесом надання чи поповнення знань, відпрацювання умінь і навичок, зміни або оновлення певних ставлень і переконань. Тренінг орієнтований на активну участь, взаємодію та пошук рішень.

### *Тематика тренінгів*

#### *Тренінг 1. «Поведінкові аспекти прийняття економічних рішень»*

*Мета:* розвинути у студентів розуміння впливу когнітивних та емоційних факторів на процес прийняття економічних рішень; сформувати навички розпізнавання типових поведінкових викривлень і застосування принципів “nudge”-підходу для корекції економічної поведінки.

#### *Ключові етапи тренінгу:*

1. Міні-лекція: вступ до когнітивних викривлень та ефектів: «ефект якоря», «ефект статус-кво», «упередження підтвердження», «втрата більша за виграш».
2. Практикум: аналіз реальних кейсів споживчої, фінансової чи інвестиційної поведінки; виявлення і пояснення типових викривлень.
3. Інтерактивна вправа: учасники в групах розробляють сценарії прийняття рішень (наприклад, у виборі пенсійного фонду, страхового пакета чи енергоспоживання), пропонують “підштовхування” для оптимізації результату..
4. Групова робота: створення короткої презентації або постеру “10 способів зробити вибір раціональнішим”.
5. Підсумок: вступ до когнітивних викривлень та ефектів: «ефект якоря», «ефект статус-кво», «упередження підтвердження», «втрата більша за виграш».

#### *Тренінг 2. «Поведінкові інтервенції у сфері публічної політики»*

*Мета:* ознайомити студентів із концепцією «підштовхування» (nudge) як сучасного інструменту публічного управління; навчити проєктувати прості поведінкові інтервенції для підвищення ефективності соціальних, економічних та екологічних політик.

#### *Ключові етапи тренінгу:*

1. Вступ: огляд прикладів застосування поведінкових стратегій у світі.

2. Аналітична частина: розбір типових проблем: низький рівень сплати податків, енергозбереження, вакцинація, дотримання ПДР, фінансова безпека громадян.
3. Груповий проєкт: розробка мікроінтервенції для України (наприклад, “як підвищити рівень сортування сміття у громаді” або “як мотивувати молодь сплачувати податки”)
4. Інтерактивна вправа: створення прототипу “nudge”-кампанії (слоган, візуальний меседж, короткий сценарій комунікації)..
5. Презентація та обговорення: групи презентують свої ідеї, інші учасники виступають у ролі експертів і оцінюють ефективність за критеріями етичності, прозорості, дієвості.
6. Підсумок: узагальнення результатів, обговорення можливостей впровадження поведінкових інструментів в Україні, самооцінка рівня залученості учасників.

## **8. Методи навчання**

У навчальному процесі застосовуються: лекції, практичні заняття, консультації, самостійна робота, індивідуальна робота, робота у групах, метод опитування, ситуативне моделювання, ділові ігри, реферування, вионання есе, виконання проблемного завдання.

## **9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання**

В процесі вивчення дисципліни використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студента:

- поточне опитування;
- виконання самостійної роботи;
- виконання тренінгу;
- залік.

## **10. Політика оцінювання**

- *Політика щодо дедлайнів і перескладання.* Для виконання усіх видів завдань студентам і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів проводиться в установленому порядку.
- *Політика щодо академічної доброчесності.* Списування під час проведення контрольних заходів заборонені. Під час контрольного заходу студент може користуватися лише дозволеними допоміжними матеріалами або засобами, йому забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами, використовувати, розповсюджувати, збирати варіанти контрольних завдань.
- *Політика щодо відвідування.* За об'єктивних причин (наприклад, карантин, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватися в дистанційній формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету.

## 11. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	Модуль 4
20%	20%	20%	20%	5%	15%
Поточне оцінювання	Модульний контроль 1	Поточне оцінювання	Модульний контроль 2	Тренінг	Самостійна робота студента
1. Оцінка за поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне оцінок, отриманих під час занять, кожен студент оцінюється принаймні один раз на кожні два заняття відповідно до наведеної нижче шкали оцінювання) 2. Письмова робота 1 (письмова робота по темах 1-4 включає: 3 теоретичних питання, макс.бал оцінювання 100)		1. Оцінка за поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне оцінок, отриманих під час занять, кожен студент оцінюється принаймні один раз на кожні два заняття відповідно до наведеної нижче шкали оцінювання) 2. Письмова робота 1 (письмова робота по темах 5-9 включає: 3 теоретичних питання, макс.бал оцінювання 100)		1. Визначається як арифметичне значення оцінок отриманих під час тренінгу – макс. бал 100	Визначається як середнє арифметичне оцінок отриманих за кожен етап самостійної роботи

- Поточне оцінювання під час заняття:

- 90–100 балів — у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань;
- 75–89 балів — достатньо повно володіє навчальним матеріалом, але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки;
- 65–74 бали — в цілому володіє навчальним матеріалом та викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;
- 60–64 бали — не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань, допускаючи при цьому суттєві неточності;
- 1–59 балів — не володіє навчальним матеріалом, не розкриває зміст теоретичних питань.

Тренінг:

- 90–100 балів — у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його використовує під час виконання завдань тренінгу, виявляє творчий підхід до виконання завдань;
- 75–89 балів — достатньо повно володіє навчальним матеріалом, але при виконанні окремих завдань тренінгу не вистачає достатньої глибини та аргументованості його використання, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки, загалом виявляє творчий підхід до виконання завдань;

- 65–74 бали — в цілому володіє навчальним матеріалом та загалом його використовує при виконанні завдань тренінгу, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому суттєві неточності та помилки, в окремих моментах виявляє творчий підхід до виконання завдань;
  - 60–64 бали — не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його використовує, недостатньо розкриває зміст завдань тренінгу, допускаючи при цьому суттєві неточності, не виявляє творчого підходу до виконання завдань;
  - 1–59 балів — не володіє навчальним матеріалом, не розкриває зміст завдань тренінгу, не бере участі у колективних завданнях під час проведення тренінгу.
- Самостійна робота:
- 90–100 балів — зміст самостійної роботи повністю відповідає встановленим вимогам, містить елементи самостійного дослідження, свідчить про високий рівень опанування навчального матеріалу, студент на високому рівні виявляє творчий підхід до виконання завдань;
  - 75–89 балів — зміст самостійної роботи в основному відповідає встановленим вимогам, можуть бути несуттєві недоопрацювання за окремими завданнями, свідчить про належний рівень;
  - 60–74 бали — поставлені завдання виконані на недостатньому рівні; наведені авторські напрацювання є загальними і слабо обґрунтованими, свідчать про недостатній рівень опанування навчального матеріалу; студент припускається значних помилок у виконанні завдань, в окремих моментах виявляє творчий підхід до виконання завдань;
  - 1–59 балів — завдання практично не виконані; відсутні або недостовірні авторські напрацювання, помилки у виконанні завдань роботи, що свідчить про низький рівень опанування навчального матеріалу; студент не виявляє творчого підходу до виконання завдань
- Модульна робота — вид контролю, при якому засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу оцінюється від 0 до 100 балів як сума балів за виконані завдання. Модульна робота складається із:
- *теоретичних завдань*: 2 теоретичних завдання, за відповідь кожного із яких студент може отримати від 0 до 40 балів, що в підсумку дає максимально 80 балів;
  - 20–40 балів — у повному обсязі володіє навчальним матеріалом і інтерпретує отримані результати, демонструє самостійність виконання;
  - 5–19 балів — у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом але на додаткові контрольні запитання відсутня повна відповідь, допускає несуттєві неточності та фрагментарно (без аргументації) інтерпретує отримані результати, демонструє самостійність виконання;
  - 1–4 бали — не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, допускає суттєві неточності, поверхнево його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань.

- *практичне завдання*: 1 практичне завдання, за відповідь на яке студент може отримати від 0 до 20 балів.
- 10–20 балів — у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, всебічно, самостійно та аргументовано інтерпретує отримані результати, глибоко та всебічно розкриває зміст завдання;
- 1–10 балів — в цілому володіє навчальним матеріалом, але не в повному обсязі, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст завдання, допускаючи при цьому суттєві неточності, відповіді на запитання нечіткі.

### Шкала оцінювання:

За шкалою Університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	<b>A</b> (відмінно)
85-89	добре	<b>B</b> (дуже добре)
75–84		<b>C</b> (добре)
65–74	задовільно	<b>D</b> (задовільно)
60-64		<b>E</b> (достатньо)
35–59	незадовільно	<b>FX</b> (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		<b>F</b> (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

### 12. Перелік наочних матеріалів та методичних вказівок

№	Найменування	Номер теми
1.	Електронний варіант лекцій	1-9
2.	Самостійна робота студента (електронний варіант)	1-9
3.	Індивідуальне завдання студента	1-9

### 13. Інструменти, обладнання і програмне забезпечення, що використовується при викладанні дисципліні

Мультимедія, Zoom, moodle система, інтернет браузері, Microsoft office.

## ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гудзь, М. (2023). Поведінкова економіка в умовах війни: вплив емоцій на економічні рішення громадян. *Економіка та суспільство*, (50). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-27>
2. Тельнов А. С. Решміділова С. Л. Розвиток поведінкової економіки у прийнятті економічних рішень. *Економічний вісник. Серія: Фінанси, облік, оподаткування*. 2020. Вип. 5. С. 160–170.
3. Базецька Г. І. Економічна поведінка в умовах невизначеності. *Економічна теорія та право*. 2021. № 4 (47). С. 53–68. DOI: <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2021-47-4-53>
4. Marchyshyn, Nazar. "Anomalies in the Economic Behavior of Information Users". *Herald of Economics*, no. 3, Nov. 2024, pp. 129-38, <https://doi.org/10.35774/visnyk2024.03.129>.
5. Semaniuk, Vita, and Nazar Marchyshyn. "The Impact of Behavioural Economics Concepts on Accounting Science." *Accounting & Finance/Oblik i Finansy* 107.1 (2025). DOI 10.33146/2307-9878-2025-1(107)-5-14
6. Кваша О. В. Основні положення та гіпотези поведінкових фінансів. *Економіка та держава*. 2020. № 5. С. 225–231. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.5.225>
7. Пищуліна О., Юрчишин В., Маркевич К., Міщенко М., Добровольський Д. Соціально-економічні та гуманітарні наслідки російської агресії для українського суспільства. Київ : Центр Разумкова, 2022. 277 с.
8. Пищуліна О., Маркевич К. Ринок праці в умовах війни: основні тенденції та напрями стабілізації: аналітична записка. Київ: Razumkov centre, 2022. URL: <chromeextension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://razumkov.org.ua/images/2022/07/18/2022-ANALIT-ZAPIS-PISHULINA-2.pdf>
9. Кузнєцова К. О., Ченуша О. С. Емоційний інтелект в поведінковій економіці. *Економічний Вісник НТУУ «КПІ»*. 2023 (26). С. 14-17. URL: <https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/287403/281304>
10. Талер Р. Поведінкова економіка. Чому люди діють ірраціонально і як отримати з цього вигоду / пер. Світлана Крикуненко. Київ: Наш Формат, 2021. 464 с.

11. Соболев В. М., Соболева М. В. Поведінкові засади розгортання кризових явищ у сучасній світовій економіці. *Проблеми економіки*. 2021. № 4. 302 С. 157-162.
12. Povod, T. M. (2024). Behavioral Finance: Integrations with Classical Theories for Effective Investment Decision Management. *Tavriyskyi Scientific Bulletin. Series: Economics*, 22, 146–152.  
<http://www.tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/585>
13. Semanyuk, V., & Zhukevych, S. (2023). Managerial Accounting as an Informational Component of Financial Security Diagnostics of Enterprises. *World of finance*  
<https://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/50027>
14. Марчишин, Н. Я. (2024). Соціальні аспекти в економічній поведінці користувачів інформації. *Економіка, управління та адміністрування*, (3(109)), 3–8. [https://doi.org/10.26642/ema-2024-3\(109\)-3-8](https://doi.org/10.26642/ema-2024-3(109)-3-8).
15. Cartwright, E. (2024). *Behavioral Economics* (4th ed.). Routledge.  
<https://doi.org/10.4324/9781003357971>
16. Танклевська Н.С., Повод Т.М. Поведінкова економіка: етимологія, сутність, теорія. *Науковий вісник льотної академії*. Серія: Економіка, менеджмент та право. Вип. 34. 2021. С. 38-46. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/6213>
17. Баранов, В. В. (2024). Роль поведінкової економіки в розумінні прийняття економічних рішень. *Академічні візії*, (28). вилучено із <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/921>.
18. Сміт Адам. Багатство народів: Дослідження про природу та причини добробуту націй. К.: Наш формат, 2020. 722 с.
19. Liberman. V. Tversky A. *Critical thinking: Statistical reasoning and intuitive judgment*. Columbia University Press, 2024.
20. Nazlıoğlu B., Sertaç D. Behavioral Auditing from A Perspective Of Behavioral Approach. *Third Sector Social Economic Review*. 2023. Vol. 58, No 1. P. 823-839.
21. Буняк Н. М. Особливості адаптивного управління підприємством в умовах кризових явищ. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. № 2. С. 56-61.
22. Матвеева О. М., Бондаренко О. М., Дуксенко О. П.. Аналіз ризику в процесі прийняття управлінських рішень з урахуванням поведінкового підходу. *Бізнес Інформ*. 2021. № 3. С. 219-225.

23. Кравченко М. О. Прийняття управлінських рішень: сутність та сучасні тенденції розвитку / М. О. Кравченко, В. Я. Голюк // Економіка та суспільство. – 2022. – Вип. 40. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-40-37
24. Прийняття управлінських рішень. Навчально-методичний комплекс дисципліни [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності «Менеджмент і бізнес-адміністрування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад. : М. О. Кравченко, В. Я. Голюк. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. – 56 с.
25. Нестеренко І. В. Моделювання облікової політики в контексті забезпечення інноваційного розвитку підприємства / І. В. Нестеренко, Є. Л. Чміль // Цифрова економіка та економічна безпека. – 2022. – № 1 (01). – С. 92-99.
26. Марчишин, Назар. “Роль поведінкової економіки в системі економічних наук”. Вісник Економіки, no. 3, Nov. 2023, pp. 182-97, <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.182>.
27. Перегуда Ю. А. Вплив тіньової і поведінкової економіки на адаптацію фінансових інструментів сталого розвитку та фінансової безпеки держави / Ю. А. Перегуда, Н. М. Вдовенко // Scientific notes of Lviv University of Business and Law. – 2024. – № 40. – С. 273-279.
28. Maknickienė, N., Masėnaitė, J., Stasytytė, V., Martinkutė-Kaulienė, R. (2021). Investigation of the herding and contrarian behaviour of investors. *International scientific conference “Contemporary issues in business, management and economics engineering 2021”*, Vilnius, Lithuania: Vilnius Gediminas Technical University, 303-312.
29. Kay, J., King, M. (2020). *Radical uncertainty: Decision-making beyond the numbers*. WW Norton & Company, 528 p.
30. Baron, J. (2023). *Thinking and deciding*. Cambridge University Press, 548 p.
31. Sutter, Matthias and Weyland, Michael and Untertrifaller, Anna and Fritzscheim, Manuel and Schneider, Sebastian O., *Financial Literacy, Experimental Preference Measures and Field Behavior – a Randomized Educational Intervention* (2023). CESifo Working Paper No. 10400, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4442433> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4442433>

32. Semaniuk, Vita, and Nazar Marchyshyn. "The Impact of Behavioural Economics Concepts on Accounting Science." *Accounting & Finance / Oblik i Finansy* 107, no. 1 (2025).
33. Marchyshyn, Nazar. "Empirical Research in Behavioral Economics." *World of finance* 4 (77) (2023): 121-128. <https://doi.org/10.35774/sf2023.04.121>.
34. Томахів В. Я. Невидимі війни чорного піару в глобальному політичному контексті / В. Я. Томахів, А. П. Приймич // *Політикус : наук. журнал.* – 2025. – № 2. – С. 172-176.
35. Гончарук-Чолач, Т. В., Рудакевич, О. М., Рудакевич, М. І., Гнаевич, Н. В., Гурик, М. І., Томахів, В. Я., Резнік, А. С. (2021). Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації. Тернопіль, Університетська думка ЗУНУ.

#### **Джерела з мережі Інтернет**

36. <http://ft.com> - Financial Times
37. [www.businessweek.com](http://www.businessweek.com) - Business Week
38. [www.economist.com](http://www.economist.com) - The Economist
39. [www.europe.eu.int](http://www.europe.eu.int) - Європейський союз
40. [www.imf.org](http://www.imf.org) - Міжнародний валютний фонд
41. [www.worldbank.org](http://www.worldbank.org) <http://www.worldbank.org/> - Світовий банк
42. [www.wto.org](http://www.wto.org) - Світова організація торгівлі
43. <https://www.behavsci.ir/> - The International Journal of Behavioral Sciences (IJBS)